

บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อรายได้ประชาชาติและการจ้างงาน อันประกอบด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input – Output Analysis) ซึ่งจะกล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญ ความหมาย ประเภทข้อสมมติ โครงสร้างและพีชคณิตของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input – Output Table) ทฤษฎีดุลยภาพทั่วไป รวมทั้งการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-industrial Linkage Analysis) ทั้งผลกระทบเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward Linkage) และผลกระทบเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage)

ในตอนที่ 2 จะกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อันได้แก่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ประเภทแหล่งท่องเที่ยว และบทบาทของรัฐบาล ตลอดจนองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และในที่สุดท้ายจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input – Output Analysis)

2.1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input – Output Table) เป็นผลงานของ Wassily Leontief ที่พัฒนามาจากแนวคิดของทฤษฎีดุลยภาพทั่วไปของ Leon Walras จากตารางเศรษฐกิจ (Tableau Economique) ของ Francois Quesnay และจากดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจแห่งชาติของสหภาพโซเวียต ใช้เป็นกรอบในการสร้างตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับปี ค.ศ.1919 และปี ค.ศ.1929 (Miller and Blair, 1985)

ในประเทศไทย ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตแบบสมบูรณ์แบบ (Comprehensive) ซึ่งมีขนาด 180 คูณ 180 สาขาการผลิต และมีการเผยแพร่อย่างเป็นทางการจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1975 (พ.ศ.2518) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ และ Institute of Developing Economies (IDE) แห่งประเทศญี่ปุ่น ภายใต้โครงการชื่อ "Thailand Input-Output Joint Project" ต่อมาได้จัดทำขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกๆ 5 ปี จนถึงปี ค.ศ.1995 (พ.ศ.2538) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541)

ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย ซึ่งจัดทำโดยกองวิเคราะห์และประมาณการเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยทางเศรษฐกิจทั้งระดับจุลภาคและมหภาคในด้านผลกระทบของมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อระดับผลผลิตและราคา รวมทั้งการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรายได้ประชาชาติ และใช้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญในการสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.2540 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปมากจากปี พ.ศ.2538 ทำให้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่มีอยู่เดิมขาดความทันสมัย และไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพิจารณากำหนดนโยบายและมาตรการ เพื่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้จัดทำตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตประจำปี พ.ศ. 2541 ขึ้น เป็นตารางล่าสุดของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543ก)

2.1.2 ความหมายของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

ในการจัดทำตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิต จะมีวิธีการจัดรวบรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activity) ของประเทศให้เป็นระบบ โดยการแบ่งกลุ่มกิจกรรมเหล่านั้นให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเภทสาขาการผลิต (Sector or Industry) เช่น สาขาการผลิตภาคเกษตรกรรม เหมืองแร่ อุตสาหกรรม ขนส่ง ก่อสร้าง บริการ และอื่นๆ เป็นต้น

และเมื่อตั้งข้อสมมติฐานเพิ่มเติมว่าแต่ละสาขาการผลิตจะผลิตสินค้าประเภทเดียว และมีกระบวนการผลิตอย่างเดี่ยวแล้ว แนวความคิดนี้สามารถที่จะนำมาใช้ในการจัดสร้างตารางแสดงความสัมพันธ์ของการผลิต และการแจกแจงผลผลิตของสินค้าและบริการ ในระบบเศรษฐกิจ

ของประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้อย่างเป็นระบบ (Systematic) กล่าวคือในระบบเศรษฐกิจนั้น สาขาการผลิตแต่ละสาขาการผลิตจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิต (Inputs) อะไรบ้าง เพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าต่าง ๆ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ ปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (Intermediate Inputs) และปัจจัยการผลิตเบื้องต้น (Primary Inputs) ได้แก่ แรงงาน ทุน และส่วนเกินของการประกอบการ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อแต่ละสาขาการผลิตทำการผลิตสินค้าขึ้นมาแล้ว ก็ จะขายสินค้าที่ผลิตได้ (Output) ให้กับสาขาการผลิตอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิตในการผลิต สินค้าอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้แล้วยังจำหน่ายให้กับครัวเรือน รัฐบาล ธุรกิจเอกชน ต่างประเทศ และเก็บไว้เป็นสินค้าคงคลัง หรือที่เรียกว่า เป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคขั้นสุดท้าย (Final Demand)

โดยนัยดังกล่าวแล้ว ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตจะแสดงให้เห็นการหมุนเวียน (Flow) ของสินค้าและบริการระหว่างสาขาการผลิต (Sector) ต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่แน่นอน ซึ่งโดยปกติจะกำหนดระยะเวลา 1 ปี โดยด้านแนวตั้ง (Column) ของตาราง จะแสดงโครงสร้างการผลิต (Input Structure) ส่วนด้านแนวนอน (Row) ของตาราง จะแสดงถึงโครงสร้างการแจกแจงหรือการกระจายผลผลิต (Output Distribution) ของแต่ละสาขาการผลิต ในระบบเศรษฐกิจ และตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต อาจจะเรียกอีกชื่อ หนึ่งว่า ตารางความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-Industrial Relations Table) (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541)

2.1.3 ประเภทของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2541) กล่าวว่าตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ตารางราคาผู้ซื้อ (Purchaser's Price) หมายถึง ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่มีการวัดราคาที่ซื้อขายกันจริงในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งรวมค่าขนส่ง และส่วนเหลือมทางการค้าด้วย
- 2) ตารางราคาผู้ผลิต (Producer's Price) หมายถึง ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่มีการวัดราคา ณ แหล่งผลิตโดยไม่รวมส่วนเหลือมทางการค้าและค่าขนส่ง เพื่อที่จะให้เห็นต้นทุนที่แท้จริงของการผลิตสินค้า

2.1.4 ข้อสมมติของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

Yan (1969) กล่าวว่า ข้อสมมติ (Assumption) เบื้องต้นมี 3 ประการ ดังนี้

- 1) ฟังก์ชันปัจจัยการผลิตเป็นเส้นตรง (Linear Input Function) หรือค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตมีค่าคงที่ (Constant Input Coefficient) ซึ่งหมายความว่า
 - 1.1) ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิตหนึ่ง จะถูกใช้เป็นส่วนที่คงที่กับผลผลิต ไม่สามารถใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิตอื่นทดแทนได้ (No Substitution)
 - 1.2) ผลได้ต่อขนาดมีค่าคงที่ (Constant Returns to scale) โดยต้นทุนต่อหน่วยการผลิตไม่แตกต่างกันในทุกระดับผลผลิต
 - 1.3) สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิตอื่น เป็นสัดส่วนคงที่กับผลผลิตของสาขาการผลิตนั้น (Fixed Input Ratio)
- 2) แต่ละสาขาการผลิต จะมีโครงสร้างการผลิตอย่างเดียว (Single Input Structure) และผลิตสินค้าเพียงชนิดเดียวเท่านั้น
- 3) การประหยัดและไม่ประหยัดจากภายนอก (External Economies and diseconomies) จะไม่ถูกนำมาพิจารณา

2.1.5 โครงสร้างของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

Miller and Blair (1985) กล่าวว่า ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต มีรูปแบบและโครงสร้างดังต่อไปนี้

Processing Sectors	Intermediate Transactions				Final Demand (Y)				Total Output (X _i)
	1	2	...	n					
1	Z ₁₁	Z ₁₂	...	Z _{1n}	C ₁	I ₁	G ₁	E ₁	X ₁
2	Z ₂₁	Z ₂₂	...	Z _{2n}	C ₂	I ₂	G ₂	E ₂	X ₂
⋮	⋮	⋮	Z _{ij}	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
n	Z _{n1}	Z _{n2}	...	Z _{nn}	C _n	I _n	G _n	E _n	X _n
Payments Sector (W)	L ₁	L ₂	...	L _n	L _C	L _I	L _G	L _E	L
	N ₁	N ₂	...	N _n	N _C	N _I	N _G	N _E	N
	M ₁	M ₂	...	M _n	M _C	M _I	M _G	M _E	M (V)
Total Outlays (X _j)	X ₁	X ₂	...	X _n	C	I	G	E	X

เมื่อ	Z_{ij}	=	การหมุนเวียนของสินค้าจากสาขาการผลิต i เพื่อการผลิตสินค้าของสาขาการผลิต j
	C	=	การบริโภคของครัวเรือน
	I	=	การสะสมทุนและส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงคลัง
	G	=	การใช้จ่ายของภาครัฐบาล
	E	=	สินค้าส่งออก
	L	=	ค่าจ้างแรงงาน
	N	=	ค่าเช่า, ดอกเบี้ย, กำไร และค่าเสื่อมราคา
	M	=	สินค้านำเข้า

จากตารางบัญชีการผลิตและผลผลิต ซึ่งมีโครงสร้างทั้งทางด้านแนวนอน (Row) และแนวตั้ง (Column) โดยด้านแนวนอน หรือแถว (Row) จะแสดงการแจกแจงผลผลิต (Output Distribution) ของสินค้าในแต่ละสาขาการผลิต คือจะขายให้กับสาขาการผลิตหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการผลิต ซึ่งจะแสดงอยู่ในส่วนของความต้องการสินค้าและบริการชั้นกลาง เพื่อใช้ในการผลิต (Intermediate Transaction) และขายให้กับส่วนของการบริโภคขั้นสุดท้าย (Final Demand) ซึ่งประกอบด้วย การอุปโภคบริโภคของครัวเรือน (Private or Household Consumption Expenditure) การซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาล (Government Consumption Expenditure) การสะสมทุน (Gross Fixed Capital Formation) ส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือ (Change in Stock) และการส่งออก (Export)

สำหรับด้านแนวตั้ง หรือสดมภ์ (Column) จะแสดงโครงสร้างการผลิต (Input Structure) ของแต่ละสาขาการผลิต หรือแต่ละอุตสาหกรรมว่า ต้องการใช้อย่างไรบ้าง ซึ่งได้แก่ วัตถุดิบต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของความต้องการสินค้าและบริการชั้นกลางเพื่อใช้ในการผลิต (Intermediate Transaction) และค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตขั้นต้น (Primary Input) ซึ่งประกอบด้วย ค่าจ้างแรงงาน (Wages and Salaries) ส่วนเกินของการประกอบการ (Operating Surplus) ค่าเสื่อมราคา (Depreciation) ภาษีทางอ้อมสุทธิ (Indirect Taxes minus Subsidies) และเมื่อรวมเอาสินค้านำเข้า (Import Goods) มาบันทึกไว้ในตารางแล้ว ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตจะแสดงภาวะของอุปสงค์ (Demand) เท่ากับอุปทาน (Supply) ของสินค้าในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นภาวะดุลยภาพทั่วไปของสินค้าและบริการ ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (General

Equilibrium in the Opened Economies) และจากตารางจะแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยการผลิต (Input) จะต้องเท่ากับผลผลิตเสมอ (Output)

2.1.6 ทฤษฎีดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium)

Yan (1969) กล่าวว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการสร้างตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต คือ การคำนวณปริมาณผลผลิตดุลยภาพในแต่ละสาขาการผลิตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีค่าเท่ากับอุปสงค์ต่อผลผลิตในแต่ละสาขาการผลิตนั้น

ในการวิเคราะห์ดุลยภาพในทางเศรษฐศาสตร์จุลภาค เริ่มจากการพิจารณาดุลยภาพในตลาด โดยปริมาณอุปสงค์และปริมาณอุปทานซึ่งเป็นฟังก์ชันของราคา มีค่าเท่ากันตามทฤษฎีดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium) ของ Leon Walras ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$q_{di} = d_{i1}p_1 + d_{i2}p_2 + \dots + d_{in}p_n + F_{di}$$

$$q_{si} = s_{i1}p_1 + s_{i2}p_2 + \dots + s_{in}p_n + F_{si}$$

เมื่อกำหนดให้

q_{di} = ปริมาณอุปสงค์สำหรับการผลิตสินค้าชนิดที่ i

q_{si} = ปริมาณอุปทานสำหรับการผลิตสินค้าชนิดที่ i

d_{ij} = สัมประสิทธิ์แสดงอิทธิพลของราคาของการผลิตสินค้าชนิดที่ j ต่อปริมาณอุปสงค์สำหรับการผลิตสินค้าชนิดที่ i

s_{ij} = สัมประสิทธิ์แสดงอิทธิพลของราคาของการผลิตสินค้าชนิดที่ j ต่อปริมาณอุปทานสำหรับการผลิตสินค้าชนิดที่ i

p_j = ราคาของการผลิตสินค้าชนิดที่ j

F_{di} = อิทธิพลของปัจจัยอื่น ที่มีต่อปริมาณอุปสงค์สำหรับการผลิตสินค้าชนิดที่ i

F_{si} = อิทธิพลของปัจจัยอื่น ที่มีต่อปริมาณอุปทานสำหรับการผลิตสินค้า

ชนิดที่ i

จากสมการดังกล่าวสามารถเขียนให้อยู่ในรูปเมตริกซ์ ได้ดังนี้

$$q_d = Dp + F_d$$

$$q_s = Sp + F_s$$

และตามหลักดุลยภาพ จะได้ว่า

$$\begin{aligned}q_d &= q_s \\Dp + F_d &= Sp + F_s \\(D - S)p &= F_s - F_d \\p &= (D - S)^{-1} (F_s - F_d) \\q_d &= D(D - S)^{-1} (F_s - F_d) + F_d\end{aligned}$$

จากทฤษฎีดุลยภาพทั่วไป จึงสามารถคำนวณปริมาณผลผลิตดุลยภาพในแต่ละสาขาการผลิตออกมาได้

2.1.7 พีชคณิตของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2541) กล่าวว่าธุรกรรมทางเศรษฐกิจ (Inter-industrial Transactions) สามารถที่จะอธิบายในรูปของพีชคณิต (Algebra) ได้ดังนี้

ด้านแนวนอน (Row) จะแสดงถึงการกระจายผลผลิตของสาขาการผลิต i โดยสมมติให้มี n สาขาการผลิต

$$\sum_{j=1}^n Z_{ij} + Y_i = X_i \quad (i = 1, 2, 3, \dots, n) \quad \text{----- (1)}$$

โดยที่ Z_{ij} = การหมุนเวียนของสินค้าจากสาขาการผลิต i เพื่อการผลิตสินค้าของสาขาการผลิต j

Y_i = อุปสงค์ขั้นสุดท้ายที่มีต่อสินค้าของสาขาการผลิต i

X_i = มูลค่าผลผลิตของสาขาการผลิต i

ในการทำงานเดียวกันทางด้านแนวตั้ง จะแสดงถึงโครงสร้างค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิตของสินค้าสาขาการผลิต j คือ

$$\sum_{i=1}^n Z_{ij} + V_j = X_j \quad (j = 1, 2, 3, \dots, n) \quad \text{-----} (2)$$

โดยที่ Z_{ij} = การหมุนเวียนของสินค้าจากสาขาการผลิต i เพื่อการผลิตสินค้าของสาขาการผลิต j
 V_j = มูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต j
 X_j = มูลค่าผลผลิตของสาขาการผลิต j

2.1.8 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม

ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-industrial Linkage Analysis) จากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต ในสาขาการผลิตหนึ่งจะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อสาขาการผลิตอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ 2 อย่าง คือ ด้านการผลิตสินค้า และด้านการกระจายสินค้า (วสันต์ ศิริพูล, 2545)

พิจารณาด้านการผลิตสินค้า ถ้าสาขาการผลิต j ทำการเพิ่มผลผลิต (Output) ก็หมายความว่า จะมีการเพิ่มอุปสงค์ (Demand) ต่อสินค้าของสาขาการผลิตอื่นๆ ที่สาขาการผลิต j ใช้เป็นปัจจัยการผลิต (Input) ซึ่งเป็นแบบจำลองทางด้านอุปสงค์ (Demand-Side Model) และความสัมพันธ์ดังกล่าว เรียกว่าการเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage) ตามแนวความคิดของ Rasmussen (1968)

สมมติให้การใช้ปัจจัยการผลิต (Input) เป็นสัดส่วนโดยตรงกับผลผลิต (Output) แล้วจะได้

$$Z_{ij} = a_{ij} \cdot X_j \quad \text{-----} (3)$$

หรือ
$$a_{ij} = \frac{Z_{ij}}{X_j}$$

โดยที่ a_{ij} จะเรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิต (Input or Technical Coefficient) หรือค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทางตรง (Direct Input Coefficient) ซึ่งหมายถึง สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตที่ i ในการผลิตสินค้าในสาขาการผลิตที่ j

แทนค่า Z_j จากสมการที่ (3) ลงในสมการที่ (1) จะได้

$$\left. \begin{aligned} X_1 &= a_{11}X_1 + a_{12}X_2 + \dots + a_{1i}X_i + \dots + a_{1n}X_n + Y_1 \\ X_2 &= a_{21}X_1 + a_{22}X_2 + \dots + a_{2i}X_i + \dots + a_{2n}X_n + Y_2 \\ &\vdots \\ X_i &= a_{i1}X_1 + a_{i2}X_2 + \dots + a_{ii}X_i + \dots + a_{in}X_n + Y_i \\ &\vdots \\ X_n &= a_{n1}X_1 + a_{n2}X_2 + \dots + a_{ni}X_i + \dots + a_{nn}X_n + Y_n \end{aligned} \right\} \text{ (4)}$$

ย้ายเทอม X ทั้งหมดในระบบสมการไว้ทางด้านซ้ายมือ แล้วจัดรูปสมการใหม่ จะได้

$$\left. \begin{aligned} (1 - a_{11})X_1 - a_{12}X_2 - \dots - a_{1i}X_i - \dots - a_{1n}X_n &= Y_1 \\ -a_{21}X_1 + (1 - a_{22})X_2 - \dots - a_{2i}X_i - \dots - a_{2n}X_n &= Y_2 \\ &\vdots \\ -a_{i1}X_1 - a_{i2}X_2 - \dots + (1 - a_{ii})X_i - \dots - a_{in}X_n &= Y_i \\ &\vdots \\ -a_{n1}X_1 - a_{n2}X_2 - \dots - a_{ni}X_i - \dots + (1 - a_{nn})X_n &= Y_n \end{aligned} \right\} \text{ (5)}$$

จากความสัมพันธ์ในสมการที่ (4) และ (5) สามารถอธิบายในรูปเมตริกซ์ (Matrix Form) ได้ดังนี้

$$\begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{c} X_1 \\ X_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ X_n \end{array}} \\ n \times 1 \end{array} = \begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{cccc} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & \cdot & a_{ij} & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{array}} \\ n \times n \end{array} + \begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{c} X_1 \\ X_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ X_n \end{array}} \\ n \times 1 \end{array} = \begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{c} Y_1 \\ Y_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ Y_n \end{array}} \\ n \times 1 \end{array}$$

โดยที่ X = Column Vector ของมูลค่าผลผลิต ($n \times 1$)
 Y = Column Vector ของอุปสงค์สุดท้าย ($n \times 1$)
 A = เมตริกซ์สัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทางตรง ($n \times n$)

นั่นคือ $X = AX + Y$
 หรือ $X = (I - A)^{-1} Y$ _____ (6)

โดยที่ I = Identity Matrix ($n \times n$)

$(I - A)^{-1}$ เรียกว่า Leontief Inverse Matrix หรือ Inverse Matrix หรือ Input Inverse Matrix ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญในการใช้วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจด้วยตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

กำหนดให้ $(I - A)^{-1} = \alpha$

ดังนั้น $X = \alpha Y$ _____ (7)

$$\begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{c} X_1 \\ X_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ X_n \end{array}} \\ n \times 1 \end{array} = \begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{cccc} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \dots & \alpha_{2n} \\ \cdot & \cdot & & \cdot \\ \cdot & & \alpha_{ij} & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \dots & \alpha_{nn} \end{array}} \\ n \times n \end{array} \begin{array}{c} \boxed{\begin{array}{c} Y_1 \\ Y_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ Y_n \end{array}} \\ n \times 1 \end{array}$$

เมื่อ α หมายถึง เมตริกซ์สัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทางตรงและทางอ้อม (Direct and Indirect Input Coefficient)

โดยที่ α_{ij} เป็นสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม

กำหนดให้
$$\sum_{j=1}^n \alpha_{ij} = \alpha_i$$

จะได้ α_i คือ ผลรวมของมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในสาขาการผลิต i (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, n$) ในระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ขั้นสุดท้ายของสาขาการผลิต j จำนวนหนึ่งหน่วย

นั่นคือ α_i แสดงผลการเชื่อมโยงไปข้างหลังทางตรงและทางอ้อม (Direct and Indirect or Total Backward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ขั้นสุดท้ายของสาขาการผลิต j

ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เฉพาะในส่วนที่จะต้องนำไปเป็นปัจจัยการผลิตในสาขาการผลิตต่าง ๆ จะใช้เมตริกซ์สัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทางตรง (A) ในการคำนวณ ดังนี้

$$X = AY \quad (8)$$

กำหนดให้

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} = a_i$$

จะได้ a_i คือ ผลรวมของมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในสาขาการผลิต i (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, n$) เฉพาะในส่วนที่จะต้องนำไปเป็นปัจจัยการผลิตในสาขาการผลิตต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อการเพิ่มผลผลิตของสาขาการผลิต i จำนวนหนึ่งหน่วย เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ขั้นสุดท้ายของสาขาการผลิต j จำนวนหนึ่งหน่วย

นั่นคือ a_i แสดงผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้าทางตรง (Direct Backward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในส่วนของการผลิตของสาขาการผลิต i เท่านั้น ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ขั้นสุดท้ายของสาขาการผลิต j

ทั้งนี้ผลผลิตของสาขาการผลิต i ส่วนที่เหลือจะตอบสนองต่ออุปสงค์สุดท้ายในสาขาการผลิตนี้ แสดงถึงผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้าทางอ้อม (Indirect Backward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ขั้นสุดท้ายของสาขาการผลิต j

สามารถแสดงเป็นความสัมพันธ์ของผลการเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage Effect) ได้ว่า

$$\text{Indirect Effect} = \text{Total Effect} - \text{Direct Effect}$$

$$\text{หรือ} = \alpha_j - a_j$$

ย้ายเทอม X ทั้งหมดในระบบสมการ ไร้ทางด้านซ้ายมือ แล้วจัดรูปสมการใหม่ จะได้

$$\left. \begin{aligned} X_1(1-b_{11}) - X_2b_{21} - \dots - X_jb_{j1} - \dots - X_nb_{n1} &= V_1 \\ -X_1b_{12} + X_2(1-b_{22}) - \dots - X_jb_{j2} - \dots - X_nb_{n2} &= V_2 \\ \vdots &\vdots \\ -X_1b_{1j} - X_2b_{2j} - \dots + X_j(1-b_{jj}) - \dots - X_nb_{nj} &= V_j \\ \vdots &\vdots \\ -X_1b_{1n} - X_2b_{2n} - \dots - X_jb_{jn} - \dots + X_n(1-b_{nn}) &= V_n \end{aligned} \right\} \quad (11)$$

จากความสัมพันธ์ในสมการที่ (10) และสมการที่ (11) สามารถอธิบายในรูปเมตริกซ์ (Matrix Form) ได้ดังนี้

$$\begin{bmatrix} X_1 & X_2 & \dots & X_n \end{bmatrix}_{1 \times n} = \begin{bmatrix} X_1 & X_2 & \dots & X_n \end{bmatrix}_{1 \times n} \begin{bmatrix} b_{11} & b_{21} & \dots & b_{n1} \\ b_{12} & b_{22} & \dots & b_{n2} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & b_{jj} & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ b_{1n} & b_{2n} & \dots & b_{nn} \end{bmatrix}_{n \times n} + \begin{bmatrix} V_1 & V_2 & \dots & V_n \end{bmatrix}_{1 \times n}$$

โดยที่ X' = Row Vector ของมูลค่าผลผลิต (1 X n)

V' = Row Vector ของมูลค่าเพิ่ม (1 X n)

B = เมตริกซ์สัมประสิทธิ์การกระจายผลผลิตทางตรง (n X n)

นั่นคือ $X' = X'B + V'$

หรือ $X' = V'(I - B)^{-1}$ _____ (12)

$(I - B)^{-1}$ เรียกว่า Output Inverse Matrix

กำหนดให้ $(I - B)^{-1} = \beta$

ดังนั้น $X' = v'\beta$ _____ (13)

$$\begin{bmatrix} X_1 & X_2 & \dots & X_n \end{bmatrix}_{1 \times n} = \begin{bmatrix} V_1 & V_2 & \dots & V_n \end{bmatrix}_{1 \times n} \begin{bmatrix} \beta_{11} & \beta_{21} & \dots & \beta_{n1} \\ \beta_{12} & \beta_{22} & \dots & \beta_{n2} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \beta_{ij} & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \beta_{1n} & \beta_{2n} & \dots & \beta_{nn} \end{bmatrix}_{n \times n}$$

เมื่อ β หมายถึง เมตริกซ์สัมประสิทธิ์การกระจายผลผลิตทางตรง และทางอ้อม (Direct and Indirect Output Coefficient)

โดยที่ β_j เป็นสัมประสิทธิ์การกระจายผลผลิตทางตรงและทางอ้อม

กำหนดให้ $\sum_{j=1}^n \beta_{ij} = \beta_j$

จะได้ β_j คือ ผลรวมของมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในสาขาการผลิต i (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, n$) ในระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ ทั้งนี้เป็นผลตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่าเพิ่มในสาขาการผลิต j จำนวนหนึ่งหน่วย

นั่นคือ β_j แสดงผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้าทางตรงและทางอ้อม (Direct and Indirect or Total Forward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต j

ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เฉพาะในส่วนที่จะกระจายไปสู่ สาขาการผลิตต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการผลิตขั้นกลางต่อไป จะใช้เมตริกซ์สัมประสิทธิ์การกระจาย ผลผลิตทางตรง (B) ในการคำนวณ ดังนี้

$$X' = V'B \quad \text{-----} (14)$$

กำหนดให้
$$\sum_{j=1}^n b_{ij} = b_j$$

จะได้ b_j คือ ผลรวมของมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในสาขาการผลิต i (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, n$) เฉพาะในส่วนที่จะกระจายไปสู่สาขาการผลิตต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการผลิตขั้นกลางต่อไป โดยเป็นการตอบสนองต่อการเพิ่มผลผลิตของสาขาการผลิต i จำนวนหนึ่งหน่วย เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าเพิ่มในสาขาการผลิต j จำนวนหนึ่งหน่วย

นั่นคือ b_j แสดงผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้าเฉพาะทางตรง (Direct Forward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในส่วนของผลผลิตของสาขาการผลิต i เท่านั้น ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต j

ทั้งนี้ผลผลิตของสาขาการผลิต i ส่วนที่เหลือจะตอบสนองต่อบัจฉัยการผลิตขั้นต้นของสาขาการผลิตนี้ แสดงถึงผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้าทางอ้อม (Indirect Forward Linkage Effect) ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต j

สามารถแสดงเป็นความสัมพันธ์ของผลการเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward Linkage Effect) ได้ว่า

$$\text{Indirect Effect} = \text{Total Effect} - \text{Direct Effect}$$

$$\text{หรือ} = \beta_j - b_j$$

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.2.1 อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry)

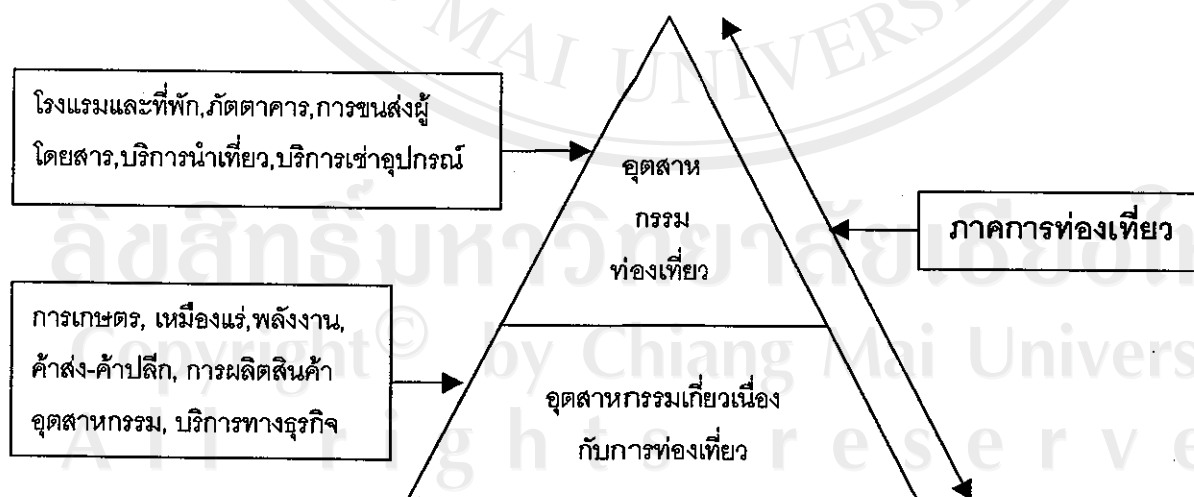
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542ก) กล่าวว่า ความหมายของ "อุตสาหกรรม" ตามพจนานุกรม คือ "การกระทำสิ่งเพื่อให้เป็นสินค้า" แต่ปัจจุบันมีความหมายมากกว่านั้น คือ "กิจกรรมทางเศรษฐกิจ อย่างมีระบบการพาณิชย์ หรือการผลิตสาขาใดสาขาหนึ่ง" ในสาย อุตสาหกรรมการผลิต จะมีองค์ประกอบที่เห็นได้เด่นชัด 4 ประการ คือ โรงงาน สินค้า ลูกค้า และการขนส่ง เช่นเดียวกับ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง สามารถเปรียบเทียบได้ ดังนี้

- 1) "โรงงาน" หมายถึง แหล่งที่ผลิตสินค้าของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ประกอบกิจการท่องเที่ยว นั่นเอง
- 2) "ลูกค้า" หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มาชมบ้านเมือง ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งที่คุณจะได้รับคือ ความพอใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ ความสะดวกสบาย การพักผ่อนและความทรงจำที่น่าประทับใจ สิ่งเหล่านี้ คือสินค้าที่โรงงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องผลิตสนองความต้องการให้แก่ลูกค้า
- 3) "สินค้า" ในสายอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงสมมติเหมือนอุตสาหกรรมการผลิต จึงเป็นข้อได้เปรียบอย่างหนึ่ง คือนำมาขายได้เรื่อยๆ เช่น
 - ความสวยงามทางธรรมชาติ
 - สิ่งสวยงามที่มนุษย์สร้างขึ้น
 - วิถีทางดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น
- 4) "การขนส่ง" องค์ประกอบของอุตสาหกรรมทุกประเภท คือ การขนส่ง ผู้ผลิตจะต้องส่งสินค้าไปยังลูกค้า แต่ใน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับตรงกันข้าม เพราะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นทั้ง "โรงงาน" "วัตถุดิบ" "สินค้า" ในตัวเองพร้อมสรรพ ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวจึงต้องเดินทางไปซื้อสินค้าหรือ บริการนั้น ณ แหล่งผลิต หรือโรงงาน

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวล้วนเป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง มีธุรกิจที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2 ประเภท คือ

- 1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรม และที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและ ภัตตาคาร และธุรกิจการจัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรงได้แก่ บริการ (Service) ต่าง ๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว
- 2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น วัตถุประสงค์ที่ใช้ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก็คือ บริการที่นักท่องเที่ยว ได้รับในรูปแบบต่าง ๆ และก่อให้เกิดพึงพอใจและยังมุ่งมั่นในเรื่องของการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพัก มากขึ้น มีระยะเวลาการพักค้างคืนในประเทศยาวนานขึ้น และมีการใช้จ่ายในประเทศสูงขึ้น

ภาพ 2.1 แสดงภาพรวมและองค์ประกอบของภาคการท่องเที่ยว

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545ข)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542ก) กล่าวว่า มีผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว เช่น บริษัทการบิน โรงแรมและที่พัก การขนส่งภาคพื้นดิน บริษัท นำเที่ยว ภัตตาคารและร้านค้าปลีกต่าง ๆ
- 2) ธุรกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ เช่น บริษัทจัดนำเที่ยว วารสาร หรือ ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการนำเที่ยว บุคลากรฝ่ายบริหารในธุรกิจโรงแรม และบริษัทที่ทำการศึกษาวิจัย หรือวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว
- 3) หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ ของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผนพัฒนา อนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว สถาบันการเงิน บริษัทก่อสร้าง สถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่ เกี่ยวกับวิชาการท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จวีรัตน์ ขวเจริญ (2533) กล่าวว่า การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกับตลาดในอุตสาหกรรมอื่น หรือตลาดของสินค้าทั่วไป คือ ประกอบด้วย ผู้ซื้อ (Buyer), สินค้า (Product) และผู้ผลิต (Producer) แต่ในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบนั้นจะแตกต่างไปจากตลาดของสินค้าทั่วไปบ้างเล็กน้อย ดังต่อไปนี้

1) ผู้ซื้อ (Buyer)

ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผู้ซื้ออยู่ 2 ประเภท คือ ผู้ซื้อที่เป็นผู้บริโภค (Consumer) ซึ่งก็คือนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป กลุ่มผู้ซื้อเหล่านี้จะเป็นผู้ตัดสินใจในการซื้อและการจัดการเดินทางด้วยตนเอง หรือผ่านทางผู้แทนบริษัทนำเที่ยวต่างๆ กลุ่มผู้ซื้ออีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้ซื้อที่ไม่ได้บริโภคด้วยตนเอง แต่เป็นผู้ตัดสินใจและจัดการซื้อให้ผู้บริโภคคนอื่นๆ กลุ่มผู้ซื้อประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้จัดประชุม (Convention Organizer) กลุ่มผู้ซื้อเพื่อจัดเป็นรางวัลให้แก่พนักงาน (Incentive Travel Organizer) ซึ่งกลุ่มผู้ซื้อประเภทนี้เรียกว่า กลุ่มตลาดองค์กร (Organizer Market)

2) สินค้า (Product)

สินค้าทางการท่องเที่ยวนี้แตกต่างไปจากสินค้าผู้บริโภคโดยทั่วไป สินค้าบริโภคโดยทั่วไปนั้น ผู้บริโภคสามารถบริโภคสินค้าเป็นหน่วยเดียวได้ แต่สินค้าทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสินค้าทางการบริการนั้น ผู้บริโภคจะต้องบริโภคสินค้าในหลายๆ ส่วนประกอบกัน หรือรวมกันเป็น Package องค์ประกอบของสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นำไปเสนอขายในตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่สิ่งต่อไปนี้

2.1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Tourist Attraction) ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบหลักในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ประเภทต่างๆ เทศกาลงานประเพณี และกิจกรรมประเภทต่างๆ ที่จัดขึ้นสำหรับการท่องเที่ยว

2.2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) เป็นองค์ประกอบหลักอย่างหนึ่งในสินค้าทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

- ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งรวมถึงปัจจัยพื้นฐานหลัก อันได้แก่ ระบบถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา การคมนาคมสื่อสาร ศูนย์การค้า ฯลฯ
- สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว (Superstructure) อันได้แก่ สถานที่พักต่างๆ เช่น โรงแรม บังกะโล หอพักเยาวชน นอกจากนี้ยังรวมถึงภัตตาคาร ร้านอาหาร บริษัททัวร์ บริษัทรถเช่า โรงแรมหรู คาสีโน ไนท์คลับต่างๆ
- การคมนาคมขนส่ง อันได้แก่ สนามบิน สายการบิน ท่าเรือ รถไฟ สถานีจอดรถ รถบริการต่างๆ

2.3) วิถีชีวิต (Way of Life) ซึ่งนับว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศ ความเป็นมิตรไมตรี ความอบอุ่น อ้อมอารี

3) ผู้ผลิต (Producer)

เป็นผู้ขายสินค้าทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการหลายกลุ่ม คือ

3.1) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว

- ผู้ประกอบการด้านที่พัก ซึ่งเป็นผู้ขายบริการด้านที่พักแรมต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว
- ผู้ประกอบการด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร
- ผู้ประกอบการด้านการนำเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยวต่างๆ
- ผู้ประกอบการด้านการขนส่ง เช่น สายการบิน บริษัทเดินรถ
- ผู้ประกอบการด้านสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สวนสยาม สวนนงนุช
- ผู้ประกอบการร้านค้าที่ระลึก

กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชนมีบทบาทในการดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการซื้อขายบริการของตนโดยเฉพาะ โดยมีสินค้าที่เสนอขายที่เห็นได้อย่างเด่นชัด เช่น ผู้ประกอบการโรงแรมดุสิตธานี จะพยายามส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวใช้บริการในโรงแรมของตนเป็นต้น ซึ่งผู้ผลิตระดับนี้จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง จากการขายสินค้าและบริการของตน

- #### 3.2) ผู้ผลิตในภาครัฐบาล เป็นผู้ผลิตอีกระดับหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทั้งระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัดต่าง ๆ ผู้ผลิตกลุ่มนี้จะขายสินค้าการท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก วิถีชีวิตต่างๆ ในขอบเขตที่รับผิดชอบ สินค้าที่คนเสนอขายนี้จะไม่ได้ระบุเจาะจงว่าเป็นชิ้นหนึ่งชิ้นใดโดยเฉพาะ เช่น ประเทศไทย โดยความรับผิดชอบของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะพยายามที่จะเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยแก่กลุ่มผู้ซื้อโดยไม่เจาะจงว่าจะเสนอขายสถานที่ท่องเที่ยวเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต แต่จะเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวโดยรวมๆ กันไปทั้งหมด และเช่นเดียวกับจังหวัดต่างๆ ซึ่งจะไม่เจาะจงขายสถานที่ท่องเที่ยวที่หนึ่งทีใด หรือสถานที่พักแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ การดำเนินการด้านการตลาดในภาครัฐบาล จะมีผู้รับผิดชอบเป็นระดับๆ ไป

2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยว

1) การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism)

สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย จำนวนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวจากภายในประเทศนั้น ๆ แทบทั้งสิ้น คาดว่าประมาณ 75-80% ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากนักท่องเที่ยวที่เราเรียกว่า นักท่องเที่ยวภายในประเทศ

นักท่องเที่ยวภายในประเทศเกือบทั้งหมดล้วนเป็นผู้ที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอยู่ ตลอดเวลา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการขนส่งและการเดินทาง นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านอื่น ๆ อีก เช่น การเคลื่อนย้ายจากชีวิตในชนบทมาเป็นชีวิตในเมืองใหญ่ การอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ ย่อมนำไปสู่การเคลื่อนย้าย ครอบครัวออกไปหาที่อยู่แถวชานเมือง สามารถเดินทางจากที่พักไปยังที่ทำงานซึ่งไม่ไกลเกินไปในแต่ละวัน การขยายตัวของรายได้ยังหมายถึงจำนวนครั้งที่เพิ่มขึ้นเพื่อการเดินทางไปเยี่ยมเยียนญาติ หรือเพื่อน ตามเมืองต่าง ๆ ผู้คนเริ่มมีความรู้สึกว่าการเดินทางท่องเที่ยว หรือการพักผ่อนเป็นรางวัลส่วนหนึ่งของชีวิตมากกว่าที่จะคิดว่าเป็นสิ่ง ฟุ่มเฟือยดังที่คนในอดีตเคยคิด

2) การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากประเทศ ซึ่งมีมาตรฐานการครองชีพค่อนข้างสูง ประกอบกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรากฐานมาจากระบบอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้า ประเทศดังกล่าวเหล่านี้มีอัตราของการเติบโตของสังคมเมืองใหญ่ค่อนข้างสูง และมีระดับมาตรฐานรายได้ที่ไม่แตกต่าง กันมากนักเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสังคมในประเทศดังกล่าว

ตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่าง ประเทศโดยพื้นฐานแล้วจะประกอบด้วยกลุ่มคนซึ่งมีรายได้ระดับกลาง ซึ่งมักจะมีตำแหน่งงานในระดับวิชาชีพชั้นสูง หรือผู้บริหารและหัวหน้างานในระดับช่างฝีมือ

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศได้โดยไม่ต้องมีการส่งออก หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสินค้าส่งออกที่มองไม่เห็น (Invisible Export) ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะ ประเทศในโลกที่สาม หรือประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากไม่มีสินค้าเพียงพอที่จะส่งออก และมีนักท่องเที่ยวในประเทศน้อยมาก ฉะนั้น จึงต้องพึ่งพิงรายได้ส่วนใหญ่ที่ได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ มีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาซื้อบริการภายในประเทศ เช่น สถานที่พัก ภัตตาคาร การจำหน่ายสินค้าพื้น

เมือง และของที่ระลึก การใช้จ่ายเงินตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542ค)

2.2.4 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions)

แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาตินั้น ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (Climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจทำลายความสวยงามลงได้

2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกับข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้าง และสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น พระราชวัง อาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

ยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจในความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีต วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยรวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมงานฉลองรื่นเริงต่าง ๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำยี่ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542ค)

2.2.5 บทบาทของรัฐบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542ค) กล่าวว่า บทบาทของรัฐบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีดังนี้

1) บทบาทของรัฐบาล

การท่องเที่ยว หรือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ จะไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าและดำรงอยู่ได้ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจัง

จึง การแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศจะกระทำ ได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลทั้งสองประเทศต่างยอมรับนโยบาย และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นประการแรก ส่วนองค์ประกอบ ประการหลัง คือ การตกลงในสัญญาทางธุรกิจ หรือการค้าที่เรียกกันว่า "สนธิสัญญาทางไมตรี (Treaty of Amity) สนธิสัญญาทางการค้า (Treaty of Commerce) และสนธิสัญญาการเดินทาง (Treaty of Navigation) เป็นต้น

สนธิสัญญาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน เกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศอาจลงนามในสนธิสัญญาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น

- สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการโฆษณา และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- สนธิสัญญาการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว
- ข้อตกลงพิเศษว่าด้วยหนังสือเดินทาง (Passport) และหนังสืออนุญาตเข้าเมือง (Visa)
- สนธิสัญญาการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม
- สนธิสัญญาว่าด้วยข้อตกลงในด้านการบินพาณิชย์

ดังนั้น รัฐบาลจึงให้ความสนใจเป็นอย่างมากต่อความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือกับประเทศอื่น ๆ ที่ว่าด้วยการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศของตนเอง นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ เริ่มให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อนโยบายการ ท่องเที่ยวตลอดจนการควบคุม ดังจะเห็นได้จากหลายประเทศในปัจจุบันถึงกับได้มีการจัดตั้งองค์การรับผิดชอบเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่นขึ้นมารับผิดชอบงานด้านนี้ เช่น ได้มีการจัดตั้งกระทรวง การท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวแห่งรัฐ เพื่อเป็นองค์การปฏิบัติงาน

การให้ความสำคัญและความสนับสนุนที่ดีต่อการท่องเที่ยวของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว ได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน ทางการท่องเที่ยวระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ช่วยทำให้เกิดมีระบบการควบคุมการขยายตัวทางการท่องเที่ยว โดยผ่านระบบการวางแผนการท่องเที่ยวในเชิงนโยบายที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง

2) รัฐบาลกับการสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ (Government Involvement in Domestic Tourism)

รัฐบาลของเกือบทุกประเทศจะเข้าไปมีบทบาททั้งโดยตรงและโดยอ้อมในกิจการท่องเที่ยวของประเทศของตน มีการให้การสนับสนุน และเข้าควบคุมดูแลดำเนินการเอง ได้แก่

- 2.1) ทำการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะว่าภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่นั้นโดยทั่วไปแล้วอาจ มีความสามารถ หรือความต้องการอย่างเร่งด่วนต่อการทำวิจัยการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการของบริษัท แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศที่จะขยายตัว ออกไปสู่การแข่งขันกับตลาดต่างประเทศนั้น จำเป็นต้องอาศัยการวิจัยขนาดใหญ่ที่สนับสนุน และดำเนินการโดย ภาครัฐบาลของประเทศนั้น เป็นพื้นฐานหลัก
- 2.2) รัฐบาลเป็นผู้จัดพิมพ์แผนที่ แผนที่ต่าง ๆ จัดตั้งศูนย์ให้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยว
- 2.3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์
- 2.4) ออกกฎระเบียบการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม
- 2.5) ข้อกำหนดระเบียบปฏิบัติในการประกอบธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว
- 2.6) ควบคุมและตรวจสอบ เก็บภาษี อนุมัติเงินยืม และเงินทุนต่าง ๆ
- 2.7) เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง

3) องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (International Government Organizations)

ปัจจุบันนี้มีองค์การระดับโลกและองค์การระดับภูมิภาคระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และหน่วยงาน องค์การต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็น อย่างมาก ได้แก่

- 3.1) องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO : World Tourism Organization)
- 3.2) องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD : Organization for Economic Cooperation and Development)
- 3.3) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเอเชียตะวันออก (EATA : East Asia Travel Association)

- 3.4) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคแปซิฟิก (PATA : Pacific Asia Travel Association)
 - 3.5) สมาคมบริษัทนำเที่ยวแห่งอเมริกา (ASTA : American Society of Travel Agents)
 - 3.6) สหพันธ์สมาคมบริษัทนำเที่ยวนานาชาติ (UFTAA : Universal Federation of Travel Agents Association)
 - 3.7) องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ (NO : National Organizations)
- 4) **องค์การและหน่วยงานในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว**
- 4.1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (TAT. : Tourism Authority of Thailand)
 - 4.2) สมาคมโรงแรมไทย (THA : Thai Hotel Association)
 - 4.3) สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย (Professional Guide Association of Thailand)
 - 4.4) สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA : Association of Thai Travel Agent)
 - 4.5) สถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (TTS : Thailand Tourism Society)
 - 4.6) สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยวไทย (ATTO : The Association of Thai Tour Operators)
 - 4.7) สมาคมส่งเสริมการประชุมนานาชาติ (TICA : Thailand Incentive & Convention Association)
 - 4.8) สมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย (Thai Federation of Provincial Tourism Association)
 - 4.9) สมาคมพาด้าไทย (Pata Thailand Chapter)
 - 4.10) สมาคมไทยบริการท่องเที่ยว (TTAA : Thai Travel Agents Association)
 - 4.11) สมาคมภัตตาคารไทย (Thai Restaurant Association)
 - 4.12) สมาคมสวนสนุกและสวนพักผ่อนหย่อนใจ (The Thai Amusement and Leisure Parks Association)
 - 4.13) ไซต์ไทยแลนด์ แชนพเตอร์ (Site Thailand Chapter)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2544) ได้ทำการวิจัยโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โดยทำการวิเคราะห์การท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวโดยประมาณในช่วงแผนฯ 9 เท่ากับร้อยละ 7.8 มีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การชะลอตัวของเศรษฐกิจอเมริกา และญี่ปุ่น การพัฒนาของนักท่องเที่ยวที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-tourists) มากขึ้น โดยจุดแข็งของไทย คือประชาชนมีทัศนคติที่ดี มีการลงทุนของภาคเอกชนในระดับสูง และมีการให้บริการที่คุ้มค่า และมีโอกาสที่จะพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวประเภทการประชุม นิทรรศการและการท่องเที่ยวที่เป็นรางวัล รวมทั้งการพัฒนาตลาดนักท่องเที่ยวอิสระ เพื่อเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวต่อวัน และขยายจำนวนวันพัก ในขณะที่จุดอ่อนก็คือ การจราจร สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ ขาดการประสานงานภายในภาครัฐ มาตรฐานความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินต่ำ และความอ่อนแอของภาคเอกชน รวมทั้งปัญหาของการท่องเที่ยวไทยที่ต้องแก้ไข ได้แก่ แสงหารรายได้จากการท่องเที่ยวให้สูงสุด เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหาการบริหารจัดการ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว

นอกจากนี้ได้ทำการพยากรณ์การท่องเที่ยวพบว่า ในปี พ.ศ. 2549 จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด 15,896,487 คน วันพักเฉลี่ย 8.03 วัน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน เท่ากับ 3,869.16 บาทต่อคนต่อวัน ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว 453,288 ล้านบาท

วรการ เลสลัก (2543) ทำการศึกษาผลกระทบจากการผลิตกุ้งกุลาดำที่มีต่อมูลค่าเพิ่ม การจ้างงาน และเงินตราต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลเชื่อมโยงไปข้างหน้าและไปข้างหลัง ในระบบเศรษฐกิจอันมีสาเหตุมาจากผลกระทบต่าง ๆ ของผลผลิตกุ้งกุลาดำ โดยแบ่งชนิดของผลกระทบออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อค่าตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตขั้นต้น หรือที่เรียกว่า มูลค่าเพิ่ม ผลกระทบที่มีต่อการจ้างงาน และผลกระทบที่มีต่อรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ โดยได้อธิบายโดยเปรียบเทียบผลกระทบใดๆ ของสาขาการผลิตกุ้งสด และสาขาการผลิตกุ้งแปรรูป กับค่าเฉลี่ยของผลกระทบชนิดเดียวกัน

จากผลการศึกษาพบว่า ในโครงสร้างการผลิตสินค้าและบริการ สาขาการผลิตกุ้งสดมีศักยภาพในการสร้างรายได้แก่ประชาชน สร้างกำไรแก่ผู้ประกอบการ สร้างงานให้แก่ประชาชน และแสวงหาเงินตราต่างประเทศ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาล

อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ส่วนสาขาการผลิตกึ่งแปรรูป มีศักยภาพในการสร้างรายได้แก่ประชาชน สร้างกำไรแก่ผู้ประกอบการ และแสวงหาเงินตราต่างประเทศ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ และมีศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาล และการสร้างงานให้แก่ประชาชน อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

ในโครงสร้างการกระจายสินค้าและบริการ สาขาการผลิตกึ่งสดมีศักยภาพในการสร้างรายได้แก่ประชาชน และการสร้างกำไรแก่ผู้ประกอบการ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีศักยภาพในการสร้างงานให้แก่ประชาชน อยู่ในระดับที่น่าพอใจมาก ส่วนศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาล อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ส่วนสาขาการผลิตกึ่งแปรรูป มีศักยภาพในการสร้างรายได้แก่ประชาชน สร้างกำไรแก่ผู้ประกอบการ สร้างรายได้ให้แก่รัฐบาล อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

ปราโมทย์ อังค์วิศิษฐ์ (2542) ทำการศึกษาเปรียบเทียบสาขาเศรษฐกิจสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยใช้ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตระดับภาค มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ (1) จัดสร้างตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยปี พ.ศ.2528 และปี พ.ศ.2533 (2) จัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคำนวณหาผลเชื่อมโยงไปข้างหน้า และไปข้างหน้า ทางด้านผลผลิต การจ้างงาน และรายได้ แล้วจึงคำนวณหาผลเชื่อมโยงโดยรวมทั้งหมดของภูมิภาคนี้มาเปรียบเทียบกัน

จากผลการศึกษา พบว่า ผลการเชื่อมโยงโดยรวมทั้งหมด สาขาการผลิตที่สำคัญที่สุด 5 อันดับแรกของปี พ.ศ.2528 ได้แก่ สาขาการผลิตเคมีภัณฑ์อุตสาหกรรมขั้นมูลฐาน สาขาการบริการทางการเกษตร สาขาสถาบันการเงิน สาขาการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ และสาขาปศุสัตว์ ในปี พ.ศ.2533 ได้แก่ สาขาการบริการทางการเกษตร สาขาการผลิตเคมีภัณฑ์อุตสาหกรรมขั้นมูลฐาน สาขาป่าไม้ สาขาปศุสัตว์ และสาขาการปลูกข้าว

ปวีณา โทนแก้ว (2542) ทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวกับตัวแปรอิสระ จำนวน 900 ตัวอย่าง ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีรายได้จากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสูงสุด 6 อันดับแรกของประเทศ ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หาดใหญ่ นครราชสีมา กาญจนบุรี และพัทธยา ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มี 5 ตัวแปร ดังนี้ คือ เพศของนักท่องเที่ยว จะมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเพศหญิงจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่าเพศชาย อายุของนักท่องเที่ยว พบว่า อายุจะมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ

ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว หมายความว่า เมื่อนักท่องเที่ยวมีอายุมากขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากขึ้น การศึกษาของนักท่องเที่ยว คือนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาตรี จะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่าระดับการศึกษาอื่น ๆ อาชีพของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานเอกชน อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพแม่บ้าน/ทำงานในครอบครัว จะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และรายได้ของนักท่องเที่ยว พบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้น เขาจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย (พ.ศ.2545-2549) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ ไทยจะสามารถปรับไปสู่การท่องเที่ยวมูลค่าสูงได้หรือไม่ ไทยควรมีกกลยุทธ์อย่างไรในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน ทำอย่างไรอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยจะได้รับประโยชน์จากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ประเทศไทยจะจัดการการท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้โดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และเน้นการท่องเที่ยวที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของพื้นที่

ทำการศึกษาในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ (1) การทบทวนการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเดิมไปปฏิบัติ พบว่า ร้อยละร้อยละ 70 ของโครงการได้มีการนำไปปฏิบัติ (2) การประเมินทัศนคติประชาชนชาวไทย พบว่า ร้อยละ 90 เห็นว่าการท่องเที่ยวให้ผลกระทบสุทธิเป็นบวก (3) การศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกและของประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี 2533-2542 การท่องเที่ยวไทยมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 5.7 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยวโลก (4.2%) ในด้านรายได้ ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเพียง ร้อยละ 3.2 ต่อปี ในขณะที่อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวโลกมีถึง ร้อยละ 6.5 (4) การพยากรณ์จำนวนวันพักผ่อนและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2549 มีแนวโน้มสูงขึ้นเป็น 16.22 ล้านคน โดยมีวันพักผ่อน 9.24 วัน และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 131.92 ดอลลาร์สหรัฐ/คน/วัน (5) การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวของครัวเรือนไทย พบว่า ภายหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 2540 ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับรายได้ลดลง (6) การจัดศักยภาพในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย (7) การจัดลำดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด (8) การจัดการของภาครัฐเรื่องการเดินอากาศ

จิรพัฒน์ ยิ่งสมบูรณ์ (2538) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต เพื่อวิเคราะห์หาผลกระทบทางด้านมลพิษในอากาศของสาขาการผลิตต่างๆ ในประเทศไทย โดยประมาณค่าปริมาณมลพิษทางอากาศของประเทศไทย ใน 70 สาขาการผลิต ในปี ค.ศ.1980 - 2000 ใช้ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของประเทศไทยปี ค.ศ.1980, 1985 และ1990 และข้อมูลสิ่งแวดล้อมทางด้านมลพิษทางอากาศของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากผลการศึกษาพบว่า ปริมาณมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นทั้งหมด มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.10 ต่อปี สารมลพิษที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ ฝุ่นละออง จากสาขาการผลิต การก่อสร้าง ปริมาณมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นทางตรง มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.66 ต่อปี สารมลพิษที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ ไนโตรเจนออกไซด์ จากสาขาการผลิตสาธรรูปโภค ปริมาณมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นทางอ้อม มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11.32 ต่อปี สารมลพิษที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ ฝุ่นละออง จากสาขาการผลิตการก่อสร้าง ปริมาณการเปลี่ยนแปลงของมลพิษทางอากาศอันเป็นผลมาจากอุปสงค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 563.51 สารมลพิษที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ ฝุ่นละออง จากสาขาการผลิตการก่อสร้าง และปริมาณการเปลี่ยนแปลงของมลพิษทางอากาศอันเป็นผลมาจากเทคนิคการผลิต มีการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 129.30 สารมลพิษที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงสูงสุด ได้แก่ ไฮโดรคาร์บอน จากสาขาการผลิตอุตสาหกรรมประเภทหัตถอุตสาหกรรม

สการินทร์ โพธิวาสวริน (2536) ทำการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เปรียบเทียบกับระดับประเทศ อาศัยข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ และระดับประเทศปี พ.ศ.2535 ร่วมกับตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตขนาด 26x26 สาขาการผลิต ปี พ.ศ.2528 จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และนักท่องเที่ยวชาวไทยในปี พ.ศ. 2535 สามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศได้ประมาณ 147,791 ล้านบาท ร้อยละ 5.53 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และ 279,302 ล้านบาท ร้อยละ 10.45 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ตามลำดับ

การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยว 1 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2535 จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรงแก่ประเทศ จำนวน 0.329 ล้านบาท รายได้โดยอ้อม จำนวน 1.402 ล้านบาท และรายได้ทั้งหมด 1.731 ล้านบาท ก่อให้เกิดการทวีรายได้ 1.40 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรงแก่ประเทศ จำนวน

0.365 ล้านบาท รายได้โดยอ้อม จำนวน 1.421 ล้านบาท และก่อให้เกิดรายได้ทั้งหมด 1.786 ล้านบาท ก่อให้เกิดการทวีรายได้ 1.42

การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. 2535 ก่อให้เกิดการจ้างงาน 3,159,923 คน ร้อยละ 10.19 ของการจ้างงานทั้งประเทศ และนักท่องเที่ยวชาวไทยก่อให้เกิดการจ้างงาน 6,020,281 คน ร้อยละ 19.42 ของการจ้างงานทั้งประเทศ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved